HebrewBooks.org © Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מסורת הש"ס

ג) ל"ק, ב) זבחים פב. נדה עב:, ג) [סוכות יא: כריתות ח:], ד) פסחים נט. יומא טו. זבחים יא:, ה) [נעיל עו: וש"נ], ו) [זבחים פח: שבת קכ: כתובות קו: תמיד כט. לא:], ז) ל"ק, ח) ל"ל קרבן אשם אחד עשרון אחד סגי וכי אלמרע וכו'. ל"ק, ט) ל"ל אין. ל"ק, י) [במדבר טו], כ) [במדבר טו], ל) ויקרא ז, מ) ל"ל בשמן וקריקי מצות מטושים בשמן], נ) סוס, ס) נדה טו., ע) במדבר כט, פ) עיין בספר קרבן אהרן בפ' נ"פ ר"י ר"פ שמאריך בזה ועי' רש"ק וצ"ק,

תורה אור השלם

1. וְאִם דֶּל הוּא וְאֵין יָדוֹ מַשֵּׂגֶת וְלָקַח כֶּבֶשׂ אֶחָד אָשָׁם לְתְנוּפָה לְכַפֵּר עָלָיו וְעִשָּׂרוֹן סֹלֶת אֶחָד בָּלוּל בַּשָּׁמֶן לְמִנְחָה וְלֹג שָׁמֶן: ויקרא יד כא
2. וְנִסְכֵּיהֶם חֲצִי הַהִין יִהְיֶה לַפָּר וּשְׁלִישִׁת הַהִין לָאָיִל וּרְבִיעִת הַהִין לַכֶּבֶשׂ יַיִן זֹאת עֹלַת חֹדֶשׁ בְּחָדְשׁוֹ לְחָדְשֵׁי הַשָּׁנָה: במדבר כח יד
3. וְקֹדֶה חֲמֵשׁ מֵאוֹת בַּשֶּׁקֶל הַקֹּדֶשׁ וְשֶׁמֶן זַיִת הִין:
שמות ל כד
4. וְאֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר שֶׁמֶן מִשְׁחַת קֹדֶשׁ יִהְיֶה זֶה לִי לְדֹרֹתֵיכֶם: שמות לז לא
5. בְּאֹהֶל מוֹעֵד מִחוּץ לַפָּרֹכֶת אֲשֶׁר עַל הָעֵדֻת יַעֲרֹךְ אֹתוֹ אַהֲרֹן וּבָנָיו מֵעֶרֶב עַד בֹּקֶר לִפְנֵי יְיָ חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתָם מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
שמות כז כא

הגהות הב"ח

(א) גמ' ת"ר כמנהג עני כתיב ועשרון וגו' בלול וגו' לימד: (ב) רש"י ד"ה חד ריבוי הוא דחד:

מוסף רש"י

בשמן בשמן. גבי דכוכה של תודה כמנחות בפ' ב' מדות דכתיב הקריב על זבח התודה וכתיב חלתה בשמן, ותניא אילו נאמר בשמן הייתי אומר כל המנחות לוג ת"ל בשמן בשמן דחלות ורקיקין, הוי ריבוי אחד ריבוי למעט לחצי לוג אינו שומע לך. וללמד דבר זה מן המקרא שהבהר למשה מסיני על פה היא שבין נדה לנדה. כין סוף נדה למחילת נדה משכלו ימי נדה אינה מחוסר לבאות נדה ליגמר לאחר אחת שנה והוא עד שיכלו י"ל יום (נדה עב:). מערב עד בוקר. בגרות כתיב יערוך אותו אהרן ובניו מערב עד בקר תן לה. למערב מצת שמן כלי שתהא דולקת כל הלילה ושיעורו חכמים אלי לוג לכל נר ונר ויש בו כדי להדליק כל הלילה של תקופת טבת ואם יותיר בקלרה יותיר (יומא פו.). מדתה אלי לוג לכל נר ונר כך שיעורו חכמים ליל תקופת טבת שלא תכבה כל הלילה. ובמתה ובנינן ובמסרי אם מדליק שלש היום לא אוכפת לן (בבחים יא:). אין לך עבודה שכשירה. כלומר אין לך עבודת יום כשירה אחר הדלקתן דדרש הכי אותו מערב ועד בקר ולא אחר מערב עד בקר (יומא שם) אין לך עבודה מעבודות שבן אחרות כיום כגון עבודות הדם וקמלו וקטרת שכשרין מהדלקת נרות ואילך שזו מתחמת כולן (זבחים שם). **התורה חסה על ממונן של ישראל.** דכתיב (ויקרא יד) ולוה הכהן ופנו את הבית, שלא יטמאו כלי חרס שבתוכו אם לא יכנס הכהן (ר"ה כג. יומא לפ. חולין מפ: בארוכה). **אין עניות במקום עשירות.** לא עשו דבר בעמלום אלא הכל מתחלתן דיים והוחר (שבת קב:).

ע"ין משפט

נר מצוה

יד א ב מיי' פ"ט מהל' מעה"ק הלכה כ:
טו ג מיי' פ"ח מהלכות מילות הלכה ל ופ"ט מהל' מעה"ק הלכה כג:
טז ד מיי' פ"ו מהלכות איסורי ביאה הל' ג:
יז ה מיי' פ"ב מהלכות מעה"ק הלכה ה ופ"ז הלכה יד:
יח ו [מיי' פ"ג מהלכות תמידין הלכה יא]:
יט ז [מיי' פ"י אס הל"ט]:

רבינו גרשום

אותה לרבות מלקחיה ומחתותיה והיינו קשיא דר' נחמיה (ה) דאמר ר' נחמיה: ליעביד זהב כל דהו לפי נרות ולא טהור קמ"ל דצריך [זהב טהור]: מה ת"ל בשמן בשמן חלות מצות בלולות בשמן ורקיקי מצות מטושים בשמן: חד ריבוי הוא ולא תרי דחד בשמן צריך לגופיה ואידך בשמן הוי חד ריבוי: כשהוא אומר בשמן ברבוכה שאין ת"ל שהרי נאמר שמן ברבוכה בחביתין דכתיב על מחבת בשמן תעשה מורבכת. הלכה למשה מסיני היא דמתחלק בשוה לג' מינין ולא בעיא קרא: ואפילו מנחה של ס' עשרונים כדתנן בפ' המנחות והנסכים מתנדב אדם מנחה של ס' עשרון כו' עשרון סולת אחד בלול בשמן למנחה ולוג שמן גבי מצורע עני כתיב: לגמרי לא אשכחן. זבח בלא מנחה: ואידך תרתי שמעת מינה בין מנחה גדולה של ס' בין מנחה קטנה של עשרון: שלשה ומחצה למנורה אין מכלל ד' מדות אלא אגב דחשיב לוגין דפר ואיל וכבש חשיב נמי דמנורה: אין לך עבודה שכשרה מערב עד בקר ולא ביום אלא זו: אית דאמר מלמעלה למטה שיערו שבתחלה נתנו לוג וודאי שנשתייר בבקר ובלילה השני פיתחו עד ששיערו הדבר שאין צריך יותר מחצי לוג אפילו לליל הארוך מאן דאמר מלמעלה למטה שיערו קסבר אין עניות במקום עשירות ולא חששו על מה שנשתייר בשחרית מן הלוג שאין ראוי לכלום וה"ה הכי איכבי ליה לשוויי בכל לילה בגר יותר מחצי לוג הרשות בידו ומאן דאמר ממטה למעלה שיערו שבתחלה נתנו פחות מחצי לוג ודאי שעדיין צריך עד שיכוונו שאין צריך יותר מחצי לוג וכיון דמעיקרא שיערו הכי ממטה למעלה ש"מ משום דהתורה חסה על ממונן של ישראל ואינו רשאי ליתן בגר יותר מחצי לוג: מערבין נסכי פרים האי נסכי משמן ומנחה ריין הכל ביחוד קרי נסכין והכי קאמר מערבין נסכי פרים בנכסיה אילים אע"פ דלפר אית ליה ג' עשרון סלת וחצי הין שמן וכן יין וא"ל ב' עשרון ושלישית הין שמן וכן יין אעפ"כ מערבין נסכיהן זה בזה דזה וזה בלילתן עבה דלכל הוי שני לוגין שמן לעשרון ומערבין נמי נסכי כבשים בנסכי כבשים כמו נסכי תמידין במוספין שזה וזה בלילתן רכה ג' לוגין שמן לעשרון וכן נסכי כבשים יחיד בנסכי כבשים של צבור וכן מערבין נסכי כבש

ה) אולי צ"ל דר' נחמיה אדר' נחמיה דאמר לעיל דגרוגיה לא היתה בפ מן הכבכר.

שיטה מקובצת

ה) דהו. ס"א א) ואפילו מחכות: ב) ולדבוכה שהוא אומר בשמן ברבוכה שאין כו' שמן לרבוכה הא כיצד כו' וחוציאו חציו לחלות כו' וחציו לרבוכה: ג) תיבות במצורע עני כתיב נמחק: ד) אלעזר בן יעקב אומרים כו' ור' נחמיה ור' אלעזר בן יעקב האי: ה) לגופיה

מם) ל"ל בשמן בשמן שני פעמים. חלות מצות בלולות בשמן ורקיקי מצות משוחים בשמן (ויקרא ז): **חד ריבוי[ה](ב)** . דחד בשמן צריך לגופיה ואידך בשמן חד ריבוי לחוד: **הרי הוא כלל המנחות ללוג.** דלא מלינו חלות ורקיקין בלא שמן: **עכשיו שנאמר בשמן בשמן.** דלא לריכי כללו: **מתחלק לג' מינין.** בשוה שיתן כביצה לכל מין ומין: **כשהוא אומר בשמן ברבוכה שאין ת"ל.** שהרי מלינו שמן ברבוכה בחביתין דכתיב על מחבת בשמן תעשה מורבכת (ויקרא ו): **ריבה שמן ברבוכה.** שיתן בה שמן יותר מבשאר המינין: **הלכה למשה מסיני.** הוא דאלינו לחלות ומליו לרבוכה ולאו מקרא אתי: **ת"ר ועשרון סלת אחד בלול בשמן למנחה ולוג שמן וגו'.** במצורע [ב] כתיב לימד על עשרון שיהא כל עשרון סלת טעון לוג שמן: **אפילו מנחה של שנים עשרון אין לה אלא.** לוג של שמן דבהכי נגללות כדאמר לקמן (דף קג:) שנים עשרון נגללין בכלי אחד שנים ואחד אין נגללין: **שנאמר למנחה.** כלומר כמה שתהא המנחה גדולה אין לה אלא לוג שמן [ג]: **מצורע.** עשיר שמביא [ד] [שלש] קרבנות מביא שלשה עשרונות למנחה הכי נמי בעני דלא מייתי אלא חד [ה] קרבן לאשם יא] בחד עשרון סגי כי אינטריך קרא לכדאמרן נלמד על עשרון שטעון לוג: **ואידך.** רבי אליעזר בן יעקב אומר אפי' הכי אינטריך לגופיה ס"ל וכו': **לגמרי.** זבח בלא מנחה כלל לא אשכחן ולא אשכחן אלא מצות אינטריך: **ורבנן.** דלית להו האי סברא דאפי' מנחה של ס' עשרון אין לה אלא לוג אחד: **אפי' למנחה[ב]** . צריך דכל מנחה אינה פחותה מעשרון: [ג] **שם.** לוגין יין ושמן לפר דכתיב (במדבר כח) אלי הניון יהיה לפר ושמן דכתיב בגוזל אחי הכיון ואכרבעה לוגין יין ושמן לאיל דכתיב (שם כח) ושליסית הניון לאיל והוא הדין לשמן: **זה בגמטריא בריסר טוי.** ואי קשיא לך אימא בריסר רביעית הא לא קשיא דלא אשכחן מדאלוייתא מדה פחותה מלוג אלבי אמרי' י"ב לוג: **שכשר מערב ועד בקר.** שהתא כשרה אחר תמיד בין הערבים ואחר כל העבודות אלא זו: **ושיערו חכמים אלי לוג מאורתא.** והיכי שיערו אינא דאמרי מלמעלה למטה שיערו שבתחלה נתנו [ד] שמן בגר ונשתייר בבקר ובלילה השני פתחו עד ששיערו הדבר אלא היה לריך יותר מחצי לוג אפילו בגיל ארוך וכן נותן אפילו בגיל קצר ומה שנשתייר בבוקר זורק לאוך. ואינא דאמר בקרן היה עושה פתילה עבה ובאוכף הוה פתילה דקה כדי שילבה בקרן נמי בבקר. ולמ"ד ממטה למעלה שבתחלה נתנו רביעית ועמדו שם וראו שאין שיפוף וסוב הוסיפו עד אלי לוג: **מאן דאמר ממטה למעלה הפורה הפה על ממונן של ישראל.** שאילו היה נותנין בו לוג בהתחלה ומה שמשייר למחר היו שופכין לאוך איכא מסכון: **אין עניות במקום עשירות.** אין מוטשין כמה שהופך לאוך: **מתני' מערבין נסכי פרים.** הלאי מ[ו] מיין [ז] ושמן קאמר והכי קאמר מערבין מיין נסכי פרים ביין נסכי אילים ותא"ג דלפר אית ליה שלשה עשרון סלת ואחי הניון יין ושמן ולאיל ב' עשרון סלת ושליסית הניון יין וכן שמן אעפ"כ מערבים זה בזה משום דשייכה בלילתן שוה דלתמריוהו איכא שני לוגין לעשרון דבאיל כתיב שלשים ושבע עשרונים ובפרים כתיב אלי הין לפר הניון וה"ה שמן [ח] וכתיב [ט] שלשה עשרונים לפר הניון ג' לוגין לעשרון וכיון דבלילתן שוה משום הכי מערבין נסכיהן. כגון [י] נסכי מוספין משום דתמריוהו בלילתן רכה דבשמיהן יש ג' לוגין שמן לעשרון דכתיב (שם כח) ועשרון לכבש וכתיב (שם) ורביעית הניון לכבש יין בהיינו ג' לוגין וכן שמן ובין נמי מערבין נסכי כבשים של יחיד בנסכי כבשים של צבור

רש"י כת"י

כל דהו. [מיגו משוקק] קמ"ל: **בשמן בשמן.** גבי תודה ג) חלות בלולות בשמן מצות משוחות בשמן מ): **חד ריבוי הוא.** [ושמן] קמא אינטריך [לבשמן] שמן בכל המנחות: **כשהוא אומר בשמן ברבוכה.** דכתיב ג) והקריב על זבח התודה חלות מצות בלולות בשמן ורקיקי מצות משוחים בשמן וקלת מרבכת חלות בלולות בשמן. ועד השתא הוה דריש בשמן קמא והשתא דריש שמן דסיפא דקרא: **איני שומע לך.** דלהוי ריבוי אחד דאינטריך לגופיה: **אלא חלי לוג שמן לפורה.** (לכולה) [לכל המינין]: **(ושליש) [ורביעית] השמן.** לכל [לתמי מיכ]: וי"ל **יום שכין נדה לנדה.** שכין סוף נדה לתחלת נדה שלאחר שכלו שבעת ימי נדה שהשאה נדה שוב אינה מתחלת להיות נדה עד ל"ל יום ואפי' אם ראתה בה זיבה היא ואם אינה רואה בתוכן ל"ל יום אלא יום אחד או (אם) ב' ימים לוקפין או אפי' אלאה ימים שאינם לוקפין כגון יום טמא ויום טהור הוא שומרת יום כנגד יום וטובלת ליום המחרת ואם אלאה ימים ראתה לוקפים הוא (זיבה) [זבה] ובעיא ספירה שבעה וקרבן אבל לאחר י"ל יום אם ראתה בה נדה היא ואם ראתה יום לתמון שומרת ששה ימים והוא ואם כל ז' ראתה ופוסקת לערב מובלת מיד ואינה צריכה ספירה שבעה וקרבן מן המחרה אבל בעוד ישראל הן המחמיר על עצמן שאפילו ראתה טיפת דם מחרבל יושבת עליו שבעה נקיים מ) ולאחר כמה שנים קבלו עליהן דבר זה: **ועשרון.** סולת אחד בלול בשמן לאנמה ולוג שמן. במצורע עני כתיב ודרשי ליה מר כי טעמיה ומר כי טעמיה: **למנחה.** ואפי' גדולה: **לגמרי לא אשכחן.** לבעלות מקרבן עשיר וכיון דקרבן עשיר ג' עשרונות עני מיהא חד בעיא: **אין לך עבודה שכשרה.** משקיעת החמה ואילך עד בוקר: **אלא זו בלבד.** הלקת נרות: **מלמעלה למטה שיערו.** למעלה מחלי לוג אי בעי ליתי אבל למטה לא אייתי לאין עניות במקום עשירות: **מלמעלה למטה שיערו.** כשיערו מדת חלי לוג לכל נר כך עשו בתחילה הכיאו לוג אבל נגמות ולבק בו לוג שני אי הכיאו לוג ועדיין דלק יותר מאור הבקר וכן עשו כמה לילות עד שהביאו חלי לוג ודלק כשיעור הלילה ולא נמו מלמטה למעלה לאין עניות במקום עשירות: **וה"ד מלמטה למעלה שיערו.** בתחלה רביעית הלוג ולא דלק אלא חלי הלילה ליל שני הוסיפו וכן כמה לילות עד ששיערו חלי לוג לילה אבל מלמעלה למטה לא לפי שמה דנימותר בגר אין לו תקנה אלא לשפון והתורה חסה על ממונם של ישראל: **מתני' מערבין נסכי פרים.** מנחת פרים במנחת נסכי אילים לפי שבלילת שתיהן שוה שני לוגין לעשרון דקתני לעיל [פח.] שהם לוגין לפר וקולת הוי לה שלשה עשרונים כדכתיב (במדבר טו) והקריב על בן הבקר (קרבן) [מנחה] סולת ג' עשרונים לפר (בלולות) בשמן חלי הניון שהם לוגין ולאיל ד' לוגין וסולת שני עשרונים לאיל: **נסכי כבשים.** ג' לוגין לעשרון דכתיב ט) עשרון אחד לכבש האחד וכתיב (שמות כט) בלול בשמן כתית רביעית הניון דהיינו ג' לוגין:

מאי קאמר אות ד' מצורע עשיר: ו) ליבעי מנחה: ח) ריבוי הוא: ט) במצורע עני: י) שמן ואידך לא איצטריך מדמצורע עשיר שמביא שלש והד"א: יא) לאשם עשרון אחד סגי ותיבת בחד נמחק: יב) למנחה מאי עבדי ליה: יג) מעשרון הס"ד ומה"ד תרתי ש"מ דבין מנחה גדולה של ס' ובין מנחה קטנה של עשרון אין לה אלא לוג: יד) נתנו לוג: טו) תיבת האי נמחק: טז) לוגין לעשרון: יז) כגון נסכי תמידין בנסכי:

א) נראה דהס"ל לא גרס זהב כל דהוא רק ולעבד כל דהו ועי' בתוספות ד"ה וליעבד:

וליעבד זהב כל דהו. ולא ליעבד זהב טהור ולפי זה גרסינן לעיל שיהא כולו זהב טהור ולא גרסינן הכא וליעביד כל דהו אתי שפיר אע"ג דלא גרסי' לעיל טהור אלא שיהו כולן זהב: ה) **חד ריבוי הוא.** דחד בשמן קאמר דאינטריך לגופיה דטעון שמן בכל המנחות ללוג תימה דכי אלי גוונא קרי ריבוי אחד ריבוי לעיל בהקומץ רבה (דף לד.) דתניא מזוחות שומע אני מיעוט מזוחות שמיט כשהוא אומר מזוחות בפרשה שניה שאין ת"ל הוי ריבוי אחד ריבוי: **חצי** לוג לכל נר ונר. תימה למה היה צריך לקדש השמן בכלי שרת: **אין** לך עבודה שכשרה מערב ועד בוקר **אלא** זו בלבד. צריך לייחד הקטרת אברין ותרומת הדשן ויש לפרש דלא דמי דהקטרת אבריס מתחלת מבעוד יום כדאמר בפרק ר' ישמעאל (לעיל עב.) דתכיבה מלוה בשעתה ותרומת הדשן לא מתחלת משקיעת החמה:

ושיערו רבנן חצי לוג **מאורתא** ועד **צפרא.** ואם משמייר מן השמן בתקופת תמוז לא מייתינן ובירושלמי אמרינן דבימות הקיץ היו עושין פתילה גסה ובימות החורף פתילה דקה ומיהו כשמשיערו מתחילה שיערו בפתילה בינונית: **אין** עניות במקום עשירות. ואף על פי שיכול לשער בשמן של חול מ"מ אין עניות במקום עשירות:

בלגן